

Vlerkenstreek 4 | juli 2013

tekst: Gerard Ouweneel
illustratie: Elwin van der Kolk

Van Rij

Aan alle goede zaken komt vroeg of laat een einde. Trouwens, laat dat een troost zijn, aan misère eveneens op zeker moment.

Met het vertrek van Corrie van Rij van de Hogezaandse Sluis op de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen (ABH) kwam een einde aan een goede zaak, voor vogels en voor schrijver. Omdat haar vertrek zich al een poos aftekende, was het toeval dat Corrie opstapte in dezelfde maand dat Sovon aanving met het veldwerk voor de nieuwe Atlas. Wijs geworden door ervaringen zette de Dienst Landelijk Gebied, eigenaar van haar huisje op de Sluis, subiet antirakkers in de woning en regisseerde de Dienst vervolgens dat de weelderige tuin- en erfbeplanting de houtversnipperaar inging. Die ruiming gaf voor het aanstaande broedseizoen een forse negatieve uitslag op de broedvogelseismograaf, met consequenties voor het inventarisatieresultaat van het door mij bemachtigde deel van het atlasblok 37-25. Gedaan was het met het glorieuze biotoop voor Spotvogels, Tuinfluiters, Grauwe Vliegenvangers en Gekraagde Roodstaarten. Hier het verhaal, dat begint bijna zestig jaar geleden.

Na zes jaar heimelijke infiltraties, smadelijke uitzettingen en smeekbeden gaf de rentmeester najaar 1962 toestemming om op de voor het publiek gesloten Ambachtsheerlijkheid ganzen te komen tellen. Al gauw nadien kwam er het contact met van Rij, opzichter op de ABH, het enorme landbouwbedrijf in de Hoeksche Waard, waarop de familie woonde. Bij van Rij was het goed aanleggen en dat had zijn redenen. Gezeten aan de huiskamertafel van de op de buitendijk staande woning was en is er een magnifiek uitzicht op het Hollandsch Diep en de Hogezaandse Gorzen, met een ruim bovenmodale trefkans op fijne vogelsoorten. In die halve eeuw dat het echtpaar er woonde, kregen ze een aanzienlijk deel van de nationale avifauna rond hun huis. Soms was er een telefoontje in de trant van 'er zijn Bepijsters, al een paar dagen een Draaihals in de tuin of er zit een Kwak bij het gemaal'. Andermaal kreeg ik een mededeling te verwerken als 'van de week nog een Hop voor het huis'. De familie determineerde alles zelf. En goed! Een apart chapter waren de Zeearenden. Aanvankelijk kwam er eens in de paar jaar een telefoontje 'er is er weer eentje'. Waarop ik prompt uitrukte.

Vanaf eind vorige eeuw verschenen er bijna ieder winterhalfjaar een of meer Zeearenden en kwam het voor dat het echtpaar, desgewenst, vanuit de echtelijke sponde kon genieten van het silhouet van een overnachtende Zeearend, rustend in een op korte afstand van het huis staande peepel. De vanachter de huiskamertafel gegeven telefonische ooggetuigenverslagen van de live-spektakels die de buiten jagende Zeearenden boden, kwamen niet ten goede aan mijn arbeidsprestaties. Vaak ook belde ik op 'of er nog wat was'. Dan kon Corrie reageren met 'je denkt toch niet dat ik de hele dag naar buiten zit te kijken...'. Met zo'n luisterrijk schouwspel voor de deur kon ik mij moeilijk anders voorstellen, maar ik meende er dan goed aan te doen zo'n telefoongesprek een andere wending te geven.

Een tweede reden dat het plezierig aanleggen werd bij van Rij, was de mentale weldaad die uitgaat van nuchtere plattelanders die, wars van de waan van de dag, ongeïntimideerd en wat schouderophalend

het wereldgebeuren zien passeren en van commentaar voorzien. De immense ruimte rondom de Sluis en de afwezigheid van het publiek vergemakkelijkten het hen afstand te nemen van het nationale Madurodam-denken. Bij van Rij werden dan ook niet gauw dingen weggedaan. Toen men het model nergens meer zag, verplaatste van Rij zich nog in een Renault Frégate, een auto die er uitzag als een Frans stokbrood. Najaar 2012 meldde Corrie van plan te zijn de zeer bejaarde Ford Sierra uit het krakkemikkige schuurtje te halen. Ze zei 'ik ben bang dat dan de hele boel gaat instorten'. Haar lichtelijk ironische visie op het bestaan bleek ook toen begin deze eeuw Huiszwaluwen de zijgevel annexeerden om hun nesten te metselen. Die vestiging groeide snel uit naar 70+ nesten. Het echtpaar kon met goed fatsoen niet langer gebruikmaken van de recht onder de kolonie gesitueerde huisdeur. Ik was natuurlijk in de wolken over de Huiszwaluwen. Corrie minder. Ze verklaarde 'ik laat ze alleen zitten voor jou'. Maar toen later een door het Waterschap ingehuurde medewerker tijdens het broedseizoen aanbod 'die vogelvuiligheid en de bron ervan even weg te spuiten', kreeg de man de wind van voren.

En dan was er de enorme kennis van Jan, die alles noteerde in zijn befaamde zakboekjes. Toen ik op 2 juni 1979 een Scharrelaar ontdekte en de familie ophaalde om ook te genieten van de vogel zei Jan: 'Maar die heb ik hier eerder gezien'. Weer terug aan de huiskamertafel begon hij aan een zakboekjesexercitie, een zoektocht die een eerdere Scharrelaar opleverde. Zijn kennis van het landbouwbedrijf kwam van pas bij de ganzenonderzoeken. 'Jan van Rij had altijd gelijk' zei onlangs Mees Korbijn, een van zijn medewerkers op Cromstrijen. Dat moest zelfs de rentmeester van de Ambachtsheerlijkheid erkennen, iemand die vond dat hij qualitate qua het natuurlijk recht had gelijk te hebben en te krijgen. Over één zaak zweeg Jan. Dat waren de lotgevallen als crosser in gammele boten over het Hollandsch Diep tijdens de laatste oorlogswinter, roeitochten die soms plaatsvonden onder vuur van de moffen. Corrie vertelde dat hij tijdens een van die nachtelijke roeitochten een hand op zijn schouder voelde en hem gevraagd werd 'ben jij dat, Jan?' Het was een van de 'passagiers', een zwager van Jan. Is die vraag en het moment waarop hij werd gesteld geen opmerkelijke variant op 'Dr. Livingstone, I presume' uitgesproken door Henry Stanley op 10 november 1871, ergens westelijk van Lake Tanganyika?

En tot slot was het na zwerftochten over de ABH goed aanleggen op de Sluis om zuiver consumptietechnische redenen. Vele, vele hectoliters koffie, thee, frisdranken en soms bier zal ik er in die halve eeuw hebben opgedronken, maar altijd met meer dan een half oog gericht naar buiten. Door het oeverlandschap, vogels en van Rij werd de ABH mijn 'local patch', gaan de in 1962 begonnen wintertellingen tot op de huidige dag door en inventariseerde ik er voor drie Sovonatlassen, zij het voor de huidige wel onder andere omstandigheden, o.a. zonder de ravitailleringen bij van Rij op de Sluis.

Aan alle goede dingen komt een einde, inderdaad. Maar op de Sluis kwam alles tegelijk. Nadat echtgenoot Jan twee jaar eerder was overleden, verhuisde Corrie najaar 2012 naar Numansdorp. In datzelfde najaar wees de provincie Zuid-Holland de ABH aan als locatie voor windturbines, startte het Waterschap met de voorbereidingen voor een nodig geachte dijkverhoging en bedacht de provincie dat alsdan op die nieuwe dijk een fietspad niet zou misstaan.

Toen Jules Philippona en ik op 25 januari 2013 's middags naar de Sluis reden om een eventueel overnachtende Zeearend af te wachten, vonden we de Korte Boomweg versperd door een hels lawaai voortbrengend wagenpark, bezig met het verpulveren van die schitterende vogeltuin van Van Rij.... sic transit gloria mundi.